

NEJDŘÍV SVĚDKOVÉ PŘÍBĚHU

Původ materiálu

Radka Včelná, upraveno Marta Sedláčková 2012

Pořadí v lekci

2

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro Teofila:

V Teofilově otázce se může objevit téma „tradičního“ a „nového“. Otázka, proč se stále vracet k tradici, k těm starým příběhům a formulacím, se objevuje i dnes. (Nejde samozřejmě o mechanické opakování (starého), ale o poměřování všeho (nového) apoštolskou zvěstí.)

Teofil např. může být lehce znuděný z toho, že se v bohoslužbách opakují příběhy apoštolů.

„Ty staré známé historky apoštolů, co se vyprávějí pořád dokola! Kolik toho my zažíváme nového, dějí se neuvěřitelné věci, žijeme už v trochu jiné době...“

Lukáš ho upozorňuje, že těch Dvanáct si vybral sám Ježíš. Byli s ním od začátku, od Janova křtu, chodili s ním, slyšeli jeho kázání, viděli jeho skutky. Oni byli svědky Ježíšova života i jeho vzkříšení, od nich se zvěst o Ježíši dostávala k dalším a dalším. Vše, co zažíváme, objevujeme, promýšlíme, musíme poměřovat tím, co víme o Ježíši Kristu skrze apoštoly.

b) pro mladší a střední školní věk:

Když hrajete s kamarády fotbal nebo vybíjenou, jak se rozdělujete do družstev? Podle čeho byste si vybírali hráče do svého družstva?

c) pro starší školní věk:

Byli jste někdy na besedě s nějakým cestovatelem, polárníkem, horolezcem? Je zajímavé slyšet vyprávění očitého svědka, člověka, který něco sám zažil?

2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉMU VYUŽITÍ

Apoštol, apostolos – „poslaný“ – od toho výrazu je také slovo pošta, v anglickém slovníku slovo apoštol překládají „messenger“ – čili ten, kdo nese nějakou zprávu, „message“.

Úkolem apoštolů je svědčit o Ježíši, o jeho celém životním příběhu od křtu, přes ukřižování po vzkříšení: „apoštolové jsou svědky, kteří potvrzují totožnost Vzkříšeného s pozemským Ježíšem a zvěstují vzkříšení a nanebevstoupení Ježíšovo jako konečné stvrzení Boží vůle, která v něm byla zjevena (L 24,46-48; Sk 1,8; 2,32; 3,15; 5,32; 10,39.41; 13,31). Apoštolský svědek je definován tím, že byl s Ježíšem u jeho křtu u Jana (Sk 1,22; 13,31; srv. L 1,2). (Petr Pokorný, Vznešený Teofile, Mlín 1998, s. 59-60.)

Proto je vnějším předpokladem nového apoštola, že s Ježíšem strávil celou dobu jeho působení – kruh učedníků má být doplněn z těch, kteří chodili s námi „po celý čas“ – svědecký úkol apoštola se netýká jen Ježíšova vzkříšení, ale celého jeho příběhu. Zatímco v době působení apoštola Pavla nehrál příběh „pozemského Ježíše“ tak důležitou roli, pro další generaci křesťanů (pro niž Lukáš píše své evangelium i Skutky) bylo vyprávění a interpretace tohoto příběhu velice významnou součástí zvěstování.

Dvanáct - pro evangelistu je důležité, že apoštolů je právě dvanáct – je to počet plnosti, odkazuje k dvanácti kmenům Izraele. Tak jako měl být Izrael svědkem o Hospodinu ostatním národům, má být apoštolská dvanáctka svědky a garanty zvěstování evangelia Ježíše Krista. Je tak zaručeno, že se evangelium zvěstuje správně a v plnosti. Za důrazem na život Ježíšův je „snaha chránit povelikonoční zvěstování před nekontrolovatelným entuziasmem.“ (P.Pokorný). – To jsme využili v motivaci pro Theofila. O symbolické funkci „dvanácti“ svědčí i to, že se ve Sk neprobírají příběhy jednotlivých apoštolů (jako v různých pohádkách o třech bratřích), ale především se řeší, jak ztělesňují onu funkci „být svědkem Ježíše Krista pro lidi a národy kolem“.

Volba apoštola je povoláním a pověřením od samotného Ježíše ke svědecké službě do celé církve. Proto losování není magický úkon, pomocí něhož se vždycky musí zjevit Boží vůle. Učedníci však nechtěli vybírat podle obvyklých lidských měřítek – podle zasloužilosti,

sympatického vzezření, společenského věhlasu (že takový rozdíl mezi kandidáty byl, dokazuje dlouhé jméno Barsabáše a krátké jméno Matěje). Modlitba učedníků (v. 23) ukazuje obtížnost rozhodování i rozpaky s tím spojené – učedníci do lidského srdce nevidí a uvědomují si, že povolání je suverénním Kristovým činem. Losování je tu právě proto, aby dalo této svrchovanosti prostor. Losování je starozákonní způsob, jak dát najevo, že Boží služebníky vposledu nevybíráme my, ale Pán Božího lidu sám.

2. Pomůcky:

- obrázek Dvanácti apoštolů s Ježíšem
- mince, barevné kamínky nebo jiné losovací náčiní
- fotografie z ordinace kazatele

3. FORMULACE TÉMATU

Kdo je apoštol, v čem spočívá a kde se bere jeho poslání.

Z oddílu vyzdvihujeme dvě témata, která na sebe navazují, ale např. pro předškoláky je možno akcentovat jen jedno. Prvním tématem je „kdo je to apoštol“, jaké předpoklady musí splňovat a jaký má úkol. Druhým tématem je „apoštolské povolání, které je od Boha“, což je v textu vyjádřeno modlitbou apoštolů a výběrem pomocí losu.

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

- Jidášův konec příliš nerozebírejte. Legendární zpráva o tom, že „jeho střeva vyhřezla“ by mohla u dětí svou expresivností snadno překrýt celý obsah oddílu. Také by nás vzhledem k Jidášovi mohla zarazit slova „musela se splnit slova Písma“, evangelista však tímto naplněním starozákonního slova dává najevo, že ani tak strašná věc jako je zrada, není překážkou Božího jednání.

– Losování v biblickém podání není otázkou šťastné náhody, výhry spojené s finančním obnosem, jak to děti znají z televizního losování. Připomeňte, že i dnes se někdy v církvi losuje - v případě nerozhodného výsledku při volbě mezi dvěma kandidáty se nakonec rozhodne losem.

- Kruh dvanácti apoštolů má výjimečné postavení (každý z nich musel být očitý svědek Ježíšova pozemského působení a svědek vzkříšení – v. 21n), ale není samospasitelný. To ve Sk samotných ukáže postava apoštola Pavla: ač nesplňuje podmínky apoštolství – nechodil s Ježíšovými učedníky atd. - přesto sám sebe nazýval apoštolem a měl apoštolskou autoritu. Byl povolán Vzkříšeným, ovšem jiným způsobem než Matěj. Koneckonců, „až do končin země“ se evangelium nedostalo skrze dvanáct apoštolů, ale skrze ty, kterým evangelium sami ani osobně nepředali. Správným důrazem (tj. na povolání od Ježíše Krista) ve vyprávění se vyhneme nepatříčně přehnanému zvýraznění kruhu Dvanácti (jako by záleželo na nich, a ne především na Kristu).

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Apoštol toho musí vědět o Ježíši hodně, aby o něm mohl vyprávět druhým

III. Apoštola nevybírají lidé, ale povolává si ho sám Pán

IV. Matěj je připojen k jedenácti apoštolům

b) osnova pro střední a starší školní věk:

I. Motivace

II. Petrova řeč ve shromáždění – je třeba doplnit apoštolský kruh

III. Apoštolem by měl být ten, kdo zná celý Ježíšův příběh, aby o něm mohl vyprávět

VI. Modlitba – učedníci nechtějí vybírat podle lidských měřítek, apoštola má povolat sám Pán

V. Los padl na Matěje, je připojen k jedenácti apoštolům

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

Doplnění kruhu učedníků, Sk 1,15-26

Tentokrát je lepší použít obrázek až po vyprávění, kdy už děti příběh znají a vědí, kdo byl Matěj. Úkol můžete uvést tím, že na rozdíl od Josefa „Spravedlivého“ byl asi Matěj navenek obyčejnější, a tak nebude snadné jej najít. Děti musí být pozorné. Matěj je ten, který ještě mezi ostatními učedníky nahoře není. Děti jej mohou vystříhnout a nalepit nahoru do volného místa.

7. LITURGICKÝ RÁMEC (vstup, písně)

Žalm 37,5 — Svou cestu svěř Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat.

písně: viz odkaz na píseň

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Vyprávění s pomůckami

S Pánem Ježíšem chodila spousta lidí. Poslouchali, co říká. Viděli zázraky, které dělal. Viděli ho uzdravovat, slyšeli ho kázat a odpouštět hříchy.

Ježíš si vybral některé z těch lidí, aby byli stále s ním. Říká se jim apoštolové. Tito apoštolové měli později kázat a povídat jiným lidem o Boží lásce.

Těch apoštolů bylo dvanáct. Podívejte! (Klademe na stůl do kruhu dvanáct různobarevných koleček, těsně vedle sebe, viz foto 1, přitom počítáme do dvanácti.) Jeden, dva, tři,... dvanáct.

Jeden z nich však Ježíše zradil. Jmenoval se Jidáš. Co to je zradil? Zachoval se k Ježíšovi moc škaredě. Prozradil vojákům, kde Ježíše najdou. Ti ho pak zatkli. Ježíš byl pak ukřižován.

To byl tedy Jidáš. Jeden z dvanácti apoštolů. Ten už pak nemohl být jedním z nich. Nechtěl. Utekl pryč. (Odebereme jedno kolečko, může být černé, viz foto 2)

Co teď s tím? V tom kruhu je díra! Teď už to není kruh, který drží při sobě, který je celý, pevný. Ten kruh dvanácti apoštolů je porušený.

Co s tím?

Zmenšíme ho? Ale co když zase někdo udělá něco špatného? Pak ten kruh zase zmenšíme? A pak zase? (Postupně odbíráme kolečka, pak je dáme k sobě, kruh je nyní malý, viz foto 3.) to by těch lidí, kteří budou ostatním vyprávět o Ježíšovi bylo pořád míň a míň. A pak by třeba nezbyl nikdo. Takhle to nejde!

Zkusím kruh doplnit. Ale jak??? Říkají si apoštolové. Podle čeho vybereme dalšího člověka. Podle svalů? Podle krásy? Podle toho, jak je chytrý? Nebo jak je bohatý? (Můžeme vždy zpochybnit vybrané kritérium „Když by to byl nějaký svalovec, tak by se každému ubránil, každého by přepral. Ale co když by se pral pořád? Vybral by takového člověka i Ježíš?“ Atd.) Jak ho tedy vybereme? Jak? No jak? (bezradně opakujeme) Jak, panebože jak? Slyšeli jste? Pane Bože! (důrazně, odděleně)

Ano, apoštolové řekli: Pane Bože, jak máme doplnit ten kruh? Koho vybrat? A tak vzali dva učedníky z nich, kteří Ježíše znali, kteří s ním chodili, viděli jeho mocné činy a slyšeli jeho kázání. A pak prosili Pána Boha, aby jednoho z nich vybral.

To byl dobrý nápad poprosit Pána Boha, aby jim pomohl, když se nemohli rozhodnout. To bychom si měli pamatovat. Když si nevíme rady, máme prosit Boha, aby nám poradil, aby nám ukázal cestu.

A koho tedy apoštolové vybrali? Jednoho muže, Josefa jménem Barsabas, zvaného Justus. (Ukážeme kartičku se jménem, nejlépe i s obrázkem člověka.) Druhý se jmenoval Matěj. (Ukážeme druhou kartičku se jménem a obrázkem, oba mohou být zhruba stejní, jen odlišit barvou oblečení). A prosili Pána, aby on sám rozhodl, kdo z nich se má stát apoštolem. (Otočíme kartičky obrázkem dolů. Zamícháme. Měli bychom však stále vědět, která kartička je která. Například nenápadnou značkou, ohnutý rožek atd.) A jak ho tedy vybírali? Můžeme si přečíst přímo z Bible. Sk 1, 24: „Ty, Pane, znáš srdce všech lidí; ukaž, koho z těch dvou sis vyvolil“. Takhle se modlili a pak losovali. A los padl na – (otočíme kartičku) na

Matěje. Ted' je tedy apoštolů zase dvanáct. (Doplníme kruh jiným kolečkem.)

Jak tedy poznali apoštolové, co mají dělat? Modlili se. A prosili Pána Boha, aby jim pomohl vybrat. I my máme prosit Boha, když si nevíme rady, když se neumíme rozhodnout, co máme udělat. A věříme, že nám Pán ukáže, co máme dělat dál.

Pomůcky

Barevná kolečka (13 kusů), dvě kartičky se jmény a nejlépe i s obrázky Matěje a Barsabase.

Hra

(Po vyprávění) Děti si sednou do kroužku, rozdáme jim lístečky nebo je necháme vybrat lístečky z klobouku, kde jeden je označen notičkou. Kdo si vylosuje notičku, zazpívá ostatním písničku, nejlépe kterou zná z nedělký. Různé variace na tuto hru, například lísteček s amplionem - říct, nebo si vzpomenout na nějaký příběh o Ježíšovi; lísteček se srdíčkem – pohladit kamaráda atd.

Písnička

Moudrost mi, Pane, dávej (ZSN)

Modlitba

Pane Bože, někdy si nevíme rady. Ty nás učíš, že se na Tebe můžeme obracet, když potřebujeme pomoc. Dej ať to dokážeme, ptát se Tě, co je Tvoje vůle. Amen.

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

I. MOTIVACE

Když hrajete fotbal nebo vybíjenou, jak se rozdělujete do družstev? Můžete se třeba rozpočítat rozpočítadlem... Nebo si každý kapitán vybere nejdřív svoje kamarády... Anebo můžete začít třeba od těch nejlepších hráčů... Hádáte se u toho někdy, nebo je to jednoduché?

II. DVANÁCT APOŠTOLŮ – SVĚDKŮ JEŽÍŠOVA PŘÍBĚHU

Pamatujete si, jak si Ježíš vybíral svůj „tým“, svoje učedníky? Lukáš dokonce připomíná jejich jména – jak o nich vyprávěl v prvním dílu svých spisů, v evangeliu. Nebyli to původně žádní vyhlášení borci. Třeba Petra oslovil rovnou u lodě a rybářských sítí – pamatujete si, jak tenkrát vytáhli tu spoustu ryb? Jakub a Jan Zebedeovi byli taky rybáři. A Levimu řekl: „Pojď za mnou,“ když seděl v celnici... Těch, kteří s ním chodili, bylo mnohem víc. Ale dvanáct z nich Ježíš vybral, aby byli jeho nejbližšími učedníky. Dvanáct je v bibli docela důležité číslo. Dvanáct bylo Jákobových synů – a izraelských kmenů. Dvanáct je plný počet. Těm dvanácti učedníkům se taky říká „apoštolové“ – to znamená ti, kdo jsou poslaní. Právě Ježíš jim dal nějaké „poslání“, poslal je do světa vyřizovat, co od něj slyšeli o Božím království, co u něj viděli. Z toho plného počtu vypadl Jidáš – ten špatně skončil potom, co Ježíše zradil.

Po Ježíšově nanebevstoupení se těch zbylých jedenáct učedníků spolu s dalšími lidmi – a bylo jich dost, kolem sto dvaceti – scházeli, aby se modlili. A když už to trvalo pár dnů, Petr jednou v tom shromáždění vstal a řekl: „Apoštolský kruh je třeba doplnit, když tu teď mezi námi po Jidášovi zůstala díra.“

Jedenáct nestačí (pokud zrovna nechcete hrát fotbal) – apoštolů má být plný počet, aby bylo jasné, že to, k čemu Ježíš své učedníky povolal a poslal, pokračuje. Že to s koncem Ježíšova příběhu neskončilo. Kdyby si učedníci mysleli, že Ježíš je pryč a tím všechno skončilo, asi by se postupně ten jejich apoštolský kruh úplně rozpadl – jako když se hraje ten fotbal a pak už to jednoho přestane bavit a druhý jde domů a třetí jezdit na kole, že to je větší zábava.

III. KÝM DOPLNIT APOŠTOLSKÝ KRUH?

Jenže koho vybrat? Někoho, kdo se sám přihlásí? Anebo spíš někoho, kdo se moc nehrne dopředu? Nebo by to hlavně měl být někdo, koho ti ostatní respektují? A měl by asi být takový jako slušný, aby byl příkladem těm ostatním... No ale hlavně by to měl být někdo z těch, co chodili s Ježíšem od začátku, a tak ho viděli a slyšeli a můžou o tom vyprávět. To poslední bude přece jen nejdůležitější. Vždyť takový apoštol má být svědkem celého Ježíšova příběhu – všechno, co Ježíš říkal a dělal, by měl mít z první ruky, aby o tom mohl mluvit z vlastní zkušenosti. Později, až bude napsaný Nový zákon, už si to vyprávění o Ježíši bude moci každý přečíst. Ale teď je třeba, aby o tom někdo vyprávěl. Samozřejmě ten, kdo

toho co nejvíc ví. Nakonec tedy vybrali dva kandidáty. Tím prvním byl Josef Barsabas, zvaný Justus, to znamená Spravedlivý. A tím druhým Matěj. Co teď? Asi začít nějakou předvolební kampaň, ne? Josef bude nejspíš známější – vždyť se zná i celé jeho jméno. A pak nějaký Matěj, o kterém toho zas až tak moc nevíme. Ale i ten má určitě svoje příznivce. Teď by se mohli začít jedni s druhými hádat, kdo asi bude lepší apoštol.

IV. MODLITBA A LOSOVÁNÍ

Jenže žádná předvolební kampaň v té horní místnosti, kde se sešli, nevypukne. Někoho totiž správně napadlo, že u povolání těch ostatních apoštolů to bylo jinak. Vybral si je sám Ježíš. A vůbec ne proto, že by si to nějak zasloužili. Možná to tam nahlas řekl právě Petr, který si dobře pamatoval, že ho Ježíš nezbavil apoštolského úřadu ani tehdy, když ho tenkrát zapřel třikrát za jedinou noc... Kdyby to bylo na nás, asi bychom nakonec sklouzli do toho, že bychom vybírali podle toho, jak je kdo sympatický. Nebo podle zasloužilosti. Anebo třeba podle popularity a věhlasu (to by měl asi větší šanci ten Josef, co se mu říká Spravedlivý). Jenže všechny ostatní apoštoly povolal Ježíš sám. Vybral si je podle svých měřítek. A tak by to mělo být i u toho dvanáctého. A tak se modlili: „Ty, Pane, znáš srdce všech lidí; ukaž, koho z těch dvou sis vyvolil, aby převzal místo v této apoštolské službě.“ A potom losovali, který z nich to bude. Los padl na Matěje.

V. PÁN SÁM POVOLÁVÁ KE SLUŽBĚ

Věřili, že si ho tak vzkríšený Pán sám vybral. Matěj teď bude apoštolem stejně jako ti ostatní. Budou vyprávět příběhy o Ježíši ostatním, kteří se s ním sami nemohli setkat. A na jejich svědectví budou stavět další, Dvanáct povolaných apoštolů je jako pevně zbudovaná základní zed' bez slabých míst.

Od té doby přibývali další a další učedníci a následovníci. Ti v církvi kázali a učili, někteří psali spisy, které se dostaly do bible, další se stali jáhny a misionáři a biskupy... až do dnešních dob, kdy taky máme presbytery a faráře a seniory. A věříme, že i dneska do takové služby někoho nepřijímáme jenom my jako sbor nebo církev, ale že do ní povolává Ježíš sám.

Děkujeme, Pane Ježíši, že tvůj příběh pokračuje skrze ty, které povoláváš do své služby. Že i nám někdo o tobě vyprávěl. Prosíme za všechny, kdo dělají v církvi, v našem sboru nějakou práci a službu. Za faráře a za staršovstvo a... Děkujeme, že voláš další a další, aby byli tvými učedníky. A že tvoje pozvání platí i pro nás. Amen.

10. NÁMĚTY K ROZHOVORU

- Jaký je rozdíl mezi učedníkem a apoštolem? Jaký je úkol učedníka, jaký apoštola? K čemu byl pověřen?
- Co má podle Petrova proslovu znát svědek – apoštol? Odkud se všechny tyto události dovídáme my?
- Jak byste vybírali apoštola dnes? Pomocí soutěže? „Církev hledá super-apoštola“, „Církev má talent“?
- Je nějaký rozdíl mezi povoláním a zaměstnáním?
- Víte, že se v církvi podle řádů někdy používá los (u rovnosti hlasů při volbě)?
- Zažili jste už ve sboru volbu nového faráře? Podle čeho by se měl, podle vás, vybírat, když je víc kandidátů?

11. A JEŠTĚ SE OHLÉDNĚTE... (PODNĚT KE KATECHETICKÉ SEBEREFLEXI)

Jsou v příběhu momenty, které mi nesedí, nesouzním s nimi nebo je nechápu? Jak s nimi ve výkladu naložím?

Je mi jasné, jaké téma budu dnes zdůrazňovat? Uvědomuju si, co chci naopak jen zmínit, ale nezdůraznit? Co ve svém výkladu pominu?

Komu budu vyprávět? Mám pro děti, které se vymykají věkovému průměru skupiny nějaký úkol, který by je zabavil?

Odkaz na pracovní list

[02 Nejdřív svědkové příběhu](#)

Odkaz na píseň

[V to jitro velikonoční se přihodil ten div](#)

[Jdou, stále jdou se zprávou \(SV115\)](#)

[Nejvyšší kníže pastýřů \(EZ431\)](#)

[Bože, vylej požehnání \(EZ432\)](#)

[To já, ó Pane můj, stojím tady v modlitbách](#)

[Tvoje, Pane Kriste, dobrota \(SV346\)](#)

[Uč nás na cestě pravé \(EZ679\)](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Skutky](#)

Biblický odkaz (kat)

[Skutky 1,15–26](#)